

UJ

2009–2010

hegyvidék

IRODALOM, HONISMERET

AYHAN GÖKHAN
BALÁZS ZOLTÁN
BARNA PÉTER
BÉNYEI PÉTER
BÍRÓ GERGELY
BÓDI KATALIN
CSOG SZIDÓNIA
DEMÉNY PÉTER
GEREVICH ANDRÁS
HERCZEG ÁKOS
KATONA GÁBOR
LACKFI JÁNOS
LÁNG ZSOLT
LAPIS JÓZSEF
LÁSZLÓFFY CSABA
NYILAS ATTILA
SZALMA RÉKA
SZEPEŠ ERIKA
SZOLCSÁNYI ÁKOS
SZÖLLŐSI MÁTYÁS
TŐZSÉR ÁRPÁD

Új Hegyvidék

IRODALOM, HONISMERET

2009–2010. 1-4. SZÁM

Lapunk fővédnöke:
SERFŐZŐ SIMON

Főszerkesztő:
HADOBÁS SÁNDOR

Főmunkatárs:
KORPA TAMÁS

Borítóterv:
SERES TAMÁS

A borítón:

Elől: Balassi Bálint. (A Balassit ábrázoló egyetlen hiteles portré a költőt 33 éves korában, katonaként ábrázolja, és festmény, metszet vagy miniatűr kép alapján 1650 táján készült a családi galéria számára.)

Hátul: Az ochtinai (egykor Gömör-Kishont vármegye, ma Ochtiná, Szlovákia) evangélikus templom dél felől. Épült a 13-14. században. Belsejében gótikus falképek láthatók.

ISSN 1788-5329

A szerkesztőség címe:

Új Hegyvidék Szerkesztősége
3733 Rudabánya, Petőfi u. 24.
Tel.: 70/372-5932, 30/451-2375
e-mail: hegyvidek.szerk@gmail.com

Nyomdai munkák: Z-Press Kiadó és Nyomda Kft., Miskolc. F. v.: Kása Béla

TARTALOM

Szépirodalom

<i>Láng Zsolt</i> : Az éjszakai látogató.....	5
<i>Lackfi János</i> verse.....	12
<i>Demény Péter</i> versei.....	13
<i>Gerevich András</i> versei.....	15
<i>Seamus Heaney</i> verse. (<i>Gerevich András</i> fordítása).....	17
<i>Szóllősi Mátyás</i> : Kétségbeesés. (Részlet).....	18
<i>Szolcsányi Ákos</i> verse.....	23
<i>Ayhan Gökhan</i> verse.....	24
<i>Szalma Réka</i> verse.....	25
<i>Bíró Gergely</i> : Akár Mózes mögött a tenger.....	27
<i>Nyilas Attila</i> versei.....	43

A centrumban: Lászlóffy Csaba

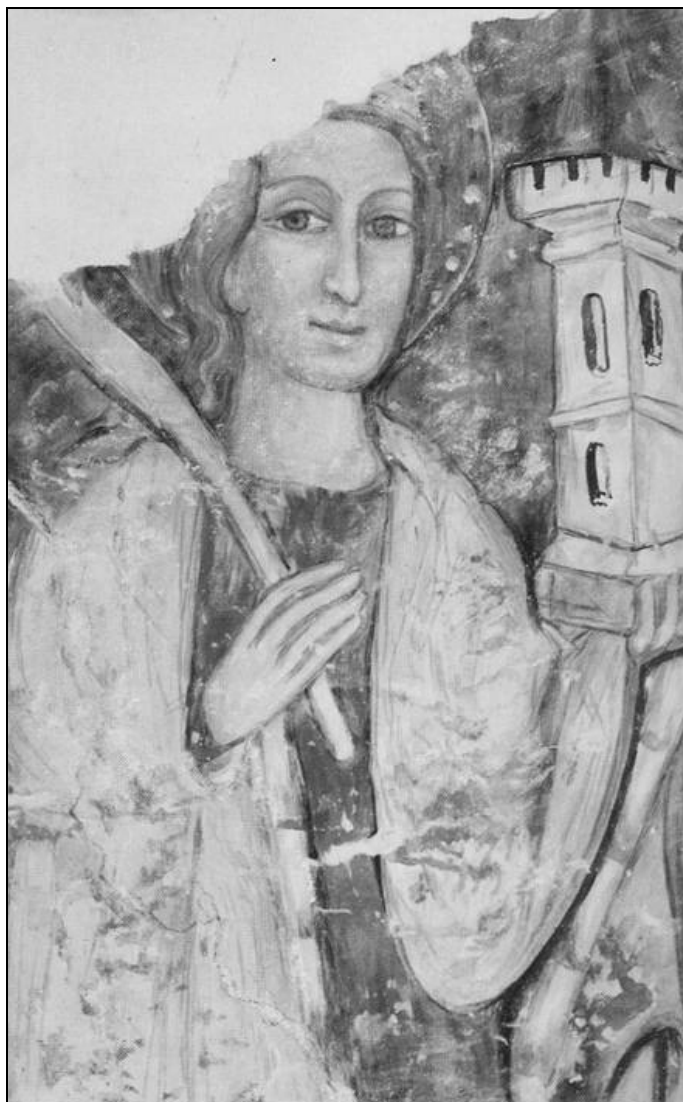
<i>Lászlóffy Csaba</i> versei.....	46
<i>Bódi Katalin</i> : Mindent bele. <i>Lászlóffy Csaba Bestseller</i> <i>avagy a bestia nem alszik</i> című kötetéről.....	49
<i>Szepes Erika</i> : Ajánló sorok.....	53
<i>Csog Szidónia</i> : A kivonulás ajándéka.....	56

Tanulmányok

<i>Katona Gábor</i> : Thomas More <i>Utópiája</i> és a görög állameszmény.....	64
<i>Tózsér Árpád</i> : A drámaköltő Balassi Bálint.....	68
<i>Bényei Péter</i> : Eposz és történelmi regény.....	78
<i>Lapis József</i> : A formán innen és túl. Széljegyzetek Dsidea Jenő költészetéhez.....	97

Kritika

<i>Balázs Zoltán</i> : <i>A Bestiárium Transilvaniae. A tűz és a víz</i> <i>állatai</i> recepciók kihívásai.....	107
<i>Barna Péter</i> : Az érthetetlen megértés. Demény Péter <i>Visszaforgatás</i> című kötetéről.....	114
<i>Herczeg Ákos</i> : A köz épp pálya. Mizser Attila <i>Köz</i> című kötetéről.....	118
E számunk szerzői.....	124

*Szent Borbála, a bányászok védőszentje.
Falfestmény-részlet, Csetnek (Štítník, Szlovákia), evangélikus
templom, 14. század.*

AZ ÉJSZAKAI LÁTOGATÓ

LÁNG ZSOLT

Mintha ő énekelne odafönt. Ám ő idelent van, és hallgat. De akkor ki lehet az? Az emberek nem képesek így énekelni. Az emberek folyton mondani akarnak valamit. Folyton úgy tesznek, mintha világrengető mondandójuk volna. Nem merészkednek messzire, nehogy ne értsék őket. Semmitmondók, nehogy úgy tűnjön, nem mondanak semmit. Nem kamikazék, hanem karaokék. Az emberek így nem énekelnek. Ennyire költőien. Ilyen adakozón. Meg kell küzdeni mindenért, ez igaz. De ha egyszer megkaparintották, nem adják ki a kezükből, legyen az bármi. Magukhoz szorítják, körmüket belevájják, nem eresztik.

Meg akarja nézni, ki énekel. A kíváncsiság fél lépés.

Valahonnan sejtette, hogy akadályokat kell leküzdenie, ezért a kelleténél is feszültebb volt, nem talált egyből a kivezető járathoz, bolyongott, el is vesztette a hangot. Aztán a hang újra rátalált. Meg se moccant, a hang kereste meg. Ebből sejthető, miféle dal ez.

A járat az utolsó nagy árvíz idején keletkezett, betömték, de az iszalag gyökerei között megmaradt egy darabja. Idősebb volt ez az iszalag a hírneves debreceni líciumfánál, amelyet a hitviták idején dugott a földbe indulatos mozdulattal Ambrus pap. Sefűsefa a magyar neve. Az árvaház udvarára akkor ültették, amikor az még nem volt árvaház, s bár az utóbbi években többször ki akarták pusztítani, megmaradt. Három ember sem érné át. Karvastagságú ágak közé vékonyabbak szőttek fátylat a lejárát elé. Itt mászott elő. A sötétben is jól látott, hozzászokott a mélyben: a bőre lett a szeme, és főképp a hosszú, finomszálú sörénye. Láttá, hogy a fülkében a portás a földön fekvé húzza a csendest. Kibaktatott az utcára. Rögtön észrevette a Boriék háza előtt veszteglő autót. Amióta a jeladó ezen a környéken elnémult, azóta FM, azaz *fokozott megfigyelés* alatt tartják az utcát, különösen, mert két befolyásos személy is lakik itt, az egyik maga Popa ezredes, akinek amúgy is kijár a személyes védelem.

A fehérsörényű legalább száz éve nem kószált a szabad levegőn. Régebben még nyargalászott egyet-egyét a folyó menti lankán. Szerette a sörényét felkapó szelet, a feketeüröm kesernyés illatát, a folyó surrogó hangjait. Amikor kifáradt, ledől a magas fűbe, az eget bámulta, a délutáni napsütésben derengő holdat.

Elképzelte, hogy ott is él egy ló, és most lenéz rá, ám ez már annyira megterhelte lóesztét, hogy úgy döntött, a társas viszony túl bonyolult neki: legyen a Hold inkább néptelen. Gerlék laktak a vízre hajló nyárfákon, gyönyörködött bennük. Ahogy erős szármycsapásokkal, csattogtatva felemelkednek, szinte függőlegesen, majd körkörösén vitorlázva, jellegzetes keeer kiáltással fészükre ereszkednek, szinte lecsapnak, akár a ragadozók, holott a legszelídebb lények... Először ezek a gerlék tűntek el, aztán a lankát szántották fel, és beültették napraforgóval meg kukoricával, végül a folyó illata is megváltozott. Nem dugta ki a fejét sem. De most el kellett jönnie az éneklőhöz.

Meglepte, mennyire néptelen a város. Mintha csupa halott lakná. Mozdulatlan testek heverték szanaszét, összevissza, vagyis nem úgy, mint a temetőben, ahol fejükkel kelet felé sorakoznak, mint gyufaszálak a skatulyában. Száz éve az Irgalmas Nővérek gyümölcsöse illatozott itt, az öreg Tocsi bácsi nyeste a fákat, kaszálta a fűvet, gyerekeit is munkába fogta, aztán ősszel, ha jó volt az alma meg a szilvatermés, akkor a felesége rokonai is besegítettek. Az almát Bécsben adták el, a szilvából lekvárt főztek, a lekvárt cserépedényekbe töltötték, egy részét szintén eladták, a másiból meg derelyét főztek, mert azt mindenki imádkozta, fahéjjal és porcukorral megszórva, bár Mária nővér szíve szerint inkább mást adott volna az asztalra, mivel illetlen eledelnek tartotta a szemérmetlenül ficánkoló derelyét. Mária nővér a híres apácarácsos linzert készítette a szilvalekvárból. Az volt a trükkje, hogy mielőtt a kinyújtott tésztára kente volna, cukorral habosra kavarta. A fehérsörényű mindezt tudta, sőt, azzal is tisztában volt, hogy Tocsi bácsi valódi japán. Ezt tanúsította egyébként nem csupán ferde vágású szeme, hanem a gyümölcsös közepén kialakított művészi japánkertje is, aminek egyik maradványa a Boriék udvarán, igaz, betömött állapotban a mai napig megbújó szökőkút. Sőt, arra is emlékezett, hogy Tocsi bácsi eredeti neve Micsinoku Tocsaki, és egy rémes családi tragédiát követően, rövid amszterdami, majd bécsi hányódás után, tizenkilenc évesen lett a Szent Páli Vince Irgalmas Rendiek Kongregációjának kertésze, sőt, arra is, hogy évszázakkal korábban a líciumfa miként fogant meg a mostani árvaház udvarán, ám arról halvány dunsztja nem volt, hogy mi lehet a haszna abból, ha mindezt ilyen részletességgel képes felidézni.

A földalatt felpuhult a patája, így nesztelenül ügetett végig az utcán a harmadik házig, ahol Boriék laktak. Amikor ellépdelt a kisrendszámú Oltcit mellett, megtorpant, mert megsajnálta a hidegben bent gubbasztó fiatalembert, szerette volna valamivel megajándékozni. Ha énekelne neki? Aligha volna megfelelő, valószínűleg meg se hallaná, netán kutyavonyításnak tartaná. A lófül sem ér az égig, hát akkor az emberé. Tovább lépett, a liliomlándszás kerítés felé.

Az autóban ülő felrezzent, és mondhatni, bár ő nyilván tagadná, megrémült a hosszú sörényű fehér ló látványától. Talán sokat evett az este, mielőtt szolgálatba lépett volna? Mi is volt a vacsorája? Otthonról hozott szalonna, hagymával.

Talán a hagyma volt erős, azt itt vásárolta a piacon. Ő nem tudott semmit az Irgalmas Nővérek derelyéjéről és apácarácsos linzeréről, semmit a gyümölcsös-ről, semmit a nyári vasárnap délutánokon előmerészkedő feketeüröm-illatról. Neki az otthoni, kivételesen édes vereshagyma hiányzott. Várt, hátha eldől a dolog. Talán mégis kutya, nem ló. Igen, most felkapaszkodik a kerítésre, és beugrik az udvarra. Hazatért a kutya, gondolta megnyugodva a bent ülő, akit Dorinnak szólított a társa, aki éjjelkor átadta neki a helyét. Pulykahangú, ez volt a csúfnéve. Megnézte a karóráját, hogy majd beírja a pontos időt a jelentésébe: 1989. november 23-án, hajnali három óra tíz perckor hazatért a kutya, így szól majd az a mondat, amit a szolgálatból kilépve, reggel hat után pár perccel bejegyez a füzetébe. Bár furcsállotta, hogy ezeknek megvan még a kutya, hiszen Popa ezredes lemérgeztette a környéket. Azt az itt-ott, a sovány házi szeméten elédeglő gerlepárt is azért irtatta ki, mert ki nem állhatta korareggeli, zajos turbékolásukat. Az ebeket arzénrel etették meg, a gerléket lepermetezték petróleummal a villanytelep darus autójáról.

Türelmetlen volt, pedig felesleges türelmetlenkedni. Tudja, amit tud, biztos, amiben biztos, akkor minek. Nem hajtja a tatár. Az éneket hallotta, az tökéletesen elég bizonyosság. Sőt, bizonyíték: meglelte a hallgatóját. Van egy ember, aki továbbssugarazza azt, amit tőle kapott. A valódi ajándékot továbbadják.

Nem tudta volna megmondani, honnan tanulta ezeket a bölcsességeket, ha egyáltalán tanulta. Kiitta a földalatti levekből, magába tömte a zuzmókból, gombákból, rothadó fűszálakból? Kiszálazta? Csak azt fogjuk fel, aminek részesei vagyunk. Ló létére rákapott a kérdésre, mit is csinált volna a föld alatt. Visszajött szépen szálanként minden, élvezettel szopogatta újabb szálakra.

Átmászott a kerítésen, mit mászott, átszökkent rajta. Máskor napokig nem moccant, csak a gondolatai és a dalai szárnyaltak. Most csontjaiban krémes erőök fluidáltak, akár repülhetett is volna. Az L alakú udvaron hátrabaktatott, és a szoba déli, udvar felőli ablaka alatt megállt. Hallgatózott. Azt az ablakot Bori szinte mindig nyitva hagyta, még télen is, pedig a szülei állandóan veszekedtek vele.

Könnyű volt felkaptatni az alacsony garáztetőre, onnan pedig behajolhatott az ablakon. Már az utcáról belátta az egész házat, látta a szuszogó alvók elhelyezkedését, látta, hogy Bori egyedül alszik, olyan mélyen, hogy a teste egészen lehült. Valahol messze járhat álmában, valahol nagyon messze. Skoda kapitány úgy horkolt, hogy még a szobáik között lévő szoba ajtaja is meg-megremegett.

Beszökkent a nyitott ablakon.

Bori meztelenül aludt. Így tudniillik azt is elérte, hogy a szülők szemérmesen elkerüljék a szobáját. Azelőtt jöttükben-mentükben tucatnyiszor benyitottak: lekapcsolta-e a villanyt, rendesen betakarozott-e, felhúzta-e a csörgőórát, fogat mosott-e. Eleinte Skoda kapitány úgy tett, mint a semmit nem venne észre, zava-

ra azonban leleplezte: egyszer például arra kérte Borit, hogy reggel adjon enni a tyúkoknak, pedig már legalább tíz éve lebontották a ketrecet is.

A ló ilyen testet még nem látott. Akárcsak a dal, kitarulkozó, mindent odaadó. Mintha nem csupán ruhátlan volna, hanem börtelen, íntalan, hústalan; átlátszó, mint egy leheletvékony virágszirom. Gyönyörködött benne.

Látta azt is, amit Bori álmodik. Egy ló szerepelt az álomban. Hosszú sörényével, gyönyörű hangjával egy pódiumon énekelt. Igen, ez volt az az ének, ami a földalatti járatokban megtalálta. Hatalmas koncertterem, háromezer ember is elfért benne. A zenekar felajzottan muzsikált, mert mégiscsak szokatlan dolog, ha egy ló énekel velük. Igen, egy ló. Ennek ellenére nem akadt egyetlen kételkedő sem, nem fintorgott, nem vonta ki magát a munkából egyikük sem, márpedig keményen meg kellett dolgozni a próbákon, a hangszereket is át kellett hangolni, hogy érvényesüljön a ló káprázatos hangja. A karmester, göndör, őszes hajú, mosolygó fickó, kockás ingben a próbákon, de az előadáson már frakkban, beolvadva a zenekarba, ahol szintén mindenki frakkot viselt. Érdekes, a frakk az észrevétlenség egyenruhája itt, miközben máshol kirívó különcködés. Az álomban persze nem jutott idő efféle bölcsességekre. A ló reflektorfényben ragyogott, tiszta volt a hangja, tekintete annyira beszédes, mint maga a dal. A fagottos teljes beleéléssel fújta, kivörösödött, de ez nem volt feltűnő, pedig már egészen mélyvörös volt az arca. A zene igazi erőfeszítést kért a zenészektől, ám ebbe az erőfeszítésbe az erőlködésnek nem szakadt egyetlen ina sem.

Töprengett, ez meg miféle mondás lehet. Majd a föld alatt újra előszedi ezt is, és szétszálazza. Majd. De még nem tartunk a reggelnél sem, még csak hajnali fél négy. Novemberben ilyenkor az a kevéske fénymolekula dideregve leereszkedik a repedésekbe, a föld maradék melegét keresve.

Annakra kivirult a kedve, hogy ugrabugrált, piruettezett végig az udvaron, ki az utcára. Orrában a lány illata, sörénye szálain a szoba csendje, nyelvén a test íze, mintha belenyalt volna, pedig nem.

Amikor odaért a kisrendszámú Oltcit mellé, lehajolt, belesett az ablakon. A csillagfényben látta a szunyókáló Pulykahangút. Meglepetés dupla öröm, döntötte el szokása szerint egy szerinte frappáns közmondásban megfogalmazva, mi a teendője, és ahogy csak a torkán kifért, velőtrázót ordított. Közönséges fül számára néma ordítás volt ez, néma vérfagyasztás. Dorinnak egy csapásra összerándult az agya, kipattant, kerekre tágult a szeme, és ordított maga is, a maga pulykahangján. Mielőtt tudata elsötétült volna, átvillant benne, hogy íme, ez a ló bosszúja, amiért ki akarta hagyni a jelentésből. Annak idején az iskolában is tanultak híres lovakról, például Villámról, 'aki' megmentve urát, a fejedelmet, bekerült a történelembe, erre ő kihagyja a jelentéséből, pontosabban átírja kutyává. Megjelent előtte a jelentésírást oktató Vulturache (ejtsd vulturáke) ezredes, aki igen alaposan a fülükbe rágott mindent. Az ezredesről nem tudták, de

egy bizonyos Ankersmit és egy bizonyos White (ejtsd vájt) könyveiből szerezte a koherens szintézis lehetőségéről, valamint a narratív igazságról szóló elképzeléseit, aminek alapján kidolgozta a jelentésírás optimális munkamódszerét. A narratív igazságért ugyan fegyelmet kapott, de miután átfogalmazta objektív igazságra, előléptették. Kiváló eredményeit a társszervezetek is elismerték, módszereiből a baráti szocialista országokban is bőven ihletődtek. Diákjaival rengeteg gyakorlatot végeztetett, minden órára házi feladatot adott, aztán órán is újra elővették, hogy mindenki számára kiderüljön, mi az, amiből rezümét készítettünk, mi az, amit szó szerint beillesztünk. Soha nem értékelünk, nekünk nincsenek szempontjaink, vagyis, kedves elvtársak, meg kell tanulniuk kimaradni a jelentésből. Kommentárjaink feleslegesek. Példa: a lehallgatott célszemély és felesége jóízűen hancúroznak az ágyban. Még nem jegyzünk le semmit. Felismerjük, hogy a zene, ami a háttérben hallatszik, Igor Sztavinszkij *Sacre du printemps*-ja, ejtsd szakr dü prentamp, felesleges adalék; mint ahogy azt sem kell feltétlenül kiszínezni, hogy kint vihar tombol, és a csattanások felerősítik az érzelmek áradását, csak bonyolítanak a munkát. Nem novellát írunk. Pláne nem színházat. Ugyanakkor sűríteni, tömöríteni kell. Igaza volna bármelyiküknek, kedves elvtársak, ha azt mondaná, hogy bár nem irodalmat írunk, irodalmi eszközökkel élünk. Mélyen igaza volna, és minden további nélkül átengedném a vizsgán. Senki sem képes tagadni, hogy az irodalom jelentős mértékben beleszól kartotékjainkba: megtanítja újrafogalmazni a megtörténtet, megtanít arra, hogyan vezessünk cselekményszálat, hogyan jellemezzünk embereket, végső soron tehát eldönti, mi legyen a célszemély kartotékjában, azaz mi legyen a sorsa, börtön vagy munkatábor, a megfigyelés szüneteltetése, netán további operatív intézkedések kérelmezése. Figyelnek a hátsó sorban is? Akkor nézzük, a sok töltelékmondattal közül mit emelünk ki. Mondjuk, amikor a célszemély azt kérdezi, jó így neked?, az fontos, elvtársak?, nem fontos! Amikor a nő azt feleli, a szög számít, az sem, ámde amikor már, jó reggelt az elvtársnak, szóval, amikor azt közli az uracskájával, hogy a Gyuri elhozta, amit otthagytak nála, akkor azt szó szerint idézzük, szó szerint az egész párbeszédet: Ki? Hohogy ki? Ki hagyta ott? Kinél? Gyurinál. Hát tudod. Ő? Igen, ő. Akkor jó. Ne feledjük, ami történt, sokféleképpen elmesélhető, az objektív igazság a narratív igazságok fölött álló igazság, és az nem a jelentéstevő kezében van. Szerencsénk van, hogy operatív tevékenységünk során igen jelentős írókkal volt dolgunk, munkásságuk akaratuk ellenére is beépül egyre tökéletesedő jelentéseinkbe. Amikor én hadnagyként elkezdtem ezt a munkát, istentelenül hosszúak voltak a jelentéseink. Szerencsémre épp az író, Constantin Norescut (ejtsd konsztantin noreszku) tartottuk megfigyelés alatt. Olvasták? Nos, én tőle tanultam meg, hogy a jelentés legyen tömör, drámai, akárcsak rádiójátékot írnánk. Ez a Norescu veszélytelen, tedd ide, tedd oda felhőjárónak nézett ki, *buggyant tintaló*, mondta a felettesem, ám miután ol-

vasni kezdte a jelentéseimet, megváltozott a véleménye. Kiderült, addig csak átfutotta a dossziékat. Az én másfél-két oldalas hangjátékaim viszont lenyűgözték, szomjazva várta a folytatást. Egy papírlap nem fegyver, ám ha összesodrod, jó hegyesre, és a fülön vagy a szemem keresztül szúrod a fejbe, halálos. Úgyhogy sikerült egy népes hálózatot felgöngyölítenünk. Olvasnak eleget az elvtársak? Tölem lehet könyvet kölcsönözni. A regényekben rend van. A regény olyan szalmakazal, ahol minden szalmaszál a keresett tűre mutat. Dorin-nak mindez, mint a villám, sebesen átfutott az agyán. A villám ágbogas végére akaszkodva, nem tudni, miért, Vulturache ezredes mögött a Dorin nagyanyja is felbukkant egy pillanatra, amint szó szerint így kárpál: az igaz, hogy a pulyka nem kapar, viszont sokat szarik és állandóan rikoltozik, aztán akárha igazi villám csapott volna bele, hátracsapódott, megmerevedett, a haja égnek állt, nyöszörgött, és csendben maga alá vizelt.

Reggel, amikor Bori felébredt, már hűlt helye volt a kisrendszámú Oltcitnak. De ahogy kilépett az utcára, meglegyintette valamilyen különös, kesernyés szag, és ettől beugrott az álma.

Egy ló állt az emelvényen, körülötte népes zenekar. A ló énekelni kezdett, sugárzó tekintettel, miközben a zenészek utálkozva fintorogtak. A karmester nem szólt rájuk. A többség sanyargatni kezdte azt a néhány hegedűst, aki tisztességgel tette a dolgát; sanyargatták őket, talán már nem egyébért, hanem a sanyargatás puszta élvezetéért.

Mit akartok?, kérdezte ő, mert ő is ott ült a zenekarban, a jószándékú hegedűsök között. Mit akartok?

Hogyhogy, mit akarunk? Hát te sem vagy normális?

De miért?

Nem látod, hogy ez egy ló?

Ló?

Persze. Át akar verni minket.

De hát ilyen szépet még nem hallottam.

Egy ló nem énekelhet, ki hallott ilyet!

De miért?

Egy ló, az nem.

De hát a lovaktól kaptunk mindent...

Hazugság! Átverés! Csalás!

És már záporoztak az ütlegek.

Nem értette, mi vadította meg őket, de megvadultak, csaholtak, a vérbűzös levegő megsűrűsödött az üvöltözéstől.

Beledöbbsent, hogy szétszedik, szétmarcangolják, komolyan kell vennie őket.

Honnan bennük a brutalitás fokozhatatlan dögbúze? A testükből jön, onnan jön ez a szag?

Fel kellene ébrednie. Félszemmel még látta, milyen átszellemülten énekel a ló, semmit észre nem véve a körülötte tomboló ellenszenvből. Ettől Bori még elkeserítőbbnek érezte a helyzetét. Ahol addig olyan jó volt, most onnan kapja a legrosszabbat. Ütlegetet, sarat, mocskot. Szavak és képek mocskát. Egy férfi öklével belevág a mellkasába. Ez többször is megismétlődik. Szeretetteljesen igyekszik ránézni a férfira, bele az arcába, de ott sötétség honol, nem bír rajta áthatalni.

Egész nap benne maradt az álom. Emlékezett a szavakra, és persze az ütlegelésre is. Az álombeli ütlegelés pedig arra emlékeztette, amikor kosármecscs közben ráállították azt a csontos karú, nagydarab lányt, nem tudja a nevét, addig mintha nem is látta volna. Amikor lepasszolták neki a labdát, a lány hozzárohant, és még szaladás közben beleöklözött a mellkasába, egészen leplezetlenül. De olyat, hogy még döndült. A bíró sem érthette, mi van, soha nem fúj. Érthetetlen volt az egész. A felé szálló labda mögött érkezett az ökölcspás is. Szinte szánakozva nézett a lány arcába. Azt hitte, durvasága sutaság, ügyetlenség. Csak lassan-lassan, napok múlva esett le a tantusz, hogy szándékosan tette.

Vajon miért állította álmában, hogy a lovaktól kaptunk mindent? Talán álmában is arra gondolt, hogy tele vagyunk titokzatos örökséggel? Mert ébredés után gyakran medítál ilyesmin. Miért van az, hogy hajnalban, amikor a nap első sugarai megjelennek, arra ébred, hogy megfeszül az emléje, felágaskodik a mellbimbója, megduzzad a csiklója, mintha növény volna? Miért érez a nyár utolsó teleholdja után ellenállhatatlan vágyat, hogy útra kelljen, mint a vándormadarak? Vagy miért van, hogy amikor árad a folyó, az anyja fájlalja a csontjait? Ha gyermetalángot lát, miért kezd rögtön lidérces lényekről mesélni Mancinéni?

Vadság honolt a ráállított lány arcán, és amit első pillanatban zavarnak hitt, a gonoszság melankolikus transza lehetett. Mintha dűnnyögött volna valami illetlent, közben pedig lendült az ökle; és zölddé vált az arca, és két szarv nőtt a fejére. Bori hol hitt Istenben, hol nem, de a Mancinéni vasalás közben előadott zöldszőrű, kecskeszarvú prikulicsait teljesen elhitte. Meg akarta őt semmisíteni az az egyre vadabbul fujtató lány. A valós emléktől a lóálom is valóságosabb lett. Az álom és az emlék ütlegei összes félelmét egy helyre gyűjtötték, és ezt már jelentős, komoly félelemnek lehetett nevezni. Félni kezdett a jövőtől. Miközben a rossz álom mégiscsak jófelé kanyarodott. Mintha álmódott volna egy másik álom is, tudatalattijából felszálló, majd oda visszatérő álom. Mintha valaki belenyalt volna a testébe.

Nagyon hülye szó ez a csikló. Férfi találta ki, holtbizonyos.

LACKFI JÁNOS VERSE

Nekem dolgozik

Feinek Tamásnak

A livingem egészalakos
Tükre előtt állva, a dizájnos ívlámpa
Fényénél jól érvényesül
Hair-Studióban frissen vágatott
Hajam a barkó pengeéles
Vonalával, öltönyöm ujja alól
Kivillan aranyozott mandzsettagombom,
Alóla kivillan krómozott Certinám
Tükröződésmentes zafír bevonata.
Simán lemerülhetek ötven
Méter mélyre a lagúna vizében,
De minek merülnék, mikor
A felszínen koktél, zeneszó,
Napsütés, ennek visszfénye villan
Most az áramvonalas Casana Serena
Bútorokon is, Olaszból hozattam,
Egyedi tervezés, ha magamnak szánom,
Hát kiszemelem a megfelelőt, megragadom,
Utánam az özönvíz, tucatarút vegyenek
Csak az ügyfeleim,
És persze vegyék csak tőlem,
Pénzük cseppenként csörren valahol
Perselyemben, ha fülelek, hallom,
Az ügynököm nekem dolgozik.
Csak itt, a sarokban, ez a furcsa,
Üres folt, tökéletesen festve a fal,
Makulátlan a függöny, mégis hiányzik
Innen valami, alighanem egy szimpatikus,
Szenvedélymentes, sportos, jó kedélyű,
Fiatal, intelligens, alkalmazkodó,
Különösen szép hölgy néma sziluettje,
Kinyújtom felé a kezem,
A Certina kivillan,
Az idő nekem dolgozik.

DEMÉNY PÉTER VERSEI

Sohamár

Álltam a Keletiben,
vártam, hogy megjelenj,
reméltem, hogy meglátlak
valahol az ötös és a hármas vágány között,
pedig tudtam, nem mennék úgysem oda hozzád.

A vonatok késtek, megérkeztek, elindultak,
görgős csomagok húztak el mellettem,
egy padon a pályaudvar alkalmazottai röhögtek.

Leültem, felálltam, sétáltam,
Sopianae-t vettem, füstöltem fel-alá,
biztattam magam.

Az égből lassan hullott a sohamár.

Elhalasztott rohanás

Ellenőrzöttebb örültség zihál bennem immár,
kevésbé bugyros, kevésbé monszunos,
azt remélem.

Száraz, mint a passzát,
ha jól emlékszem a földrajzórákra.

Mindegy végül is:
az én viharaim ilyenek.

Hagyom magam kiábrándulni belőlem,
hagyok másokat is, nagyvonalú sztoikus.
Nem iszom annyit, nem udvarolok úgy,
gyakran legyintek, mintha tudnék valamit,
mintha kiderült volna, amit tudni lehetne.

Holott hát mi lenne az élet,
ha nem ez,
fejes a veszélybe, viharba,
őrült rohanás a vadonban,
száguldás tövisek, bokrok, patakok és szakadékok között,
minden, ami volt és ami nincsen már,
s ami tán lehet még.

Gyöngyösi István (Rozsnyóbánya, 1629 – Csetnek, 1704) költő,
„a magyar Ovidius”.

GEREVICH ANDRÁS VERSEI

Inszomnia

Az alváshiányt nem lehet mérni,
nem lehet számolni a beteljesületlen órákat,
a sorozatos ébredést,
amikor azt sem tudod, alszol-e,
mert álmodban a zöld fény,
a folyosón a villanykapcsoló kis égője,
ami bevilágít az ajtó részén.
Nem hagysz aludni.
Mintha ébren lennék.
Nem hagylok aludni.
Álmokat mesélünk,
gyerekkori és visszatérő álmokat,
és eltévedünk a valóságban,
én felriadok, te elalszol,
és nyitott, hideg szemmel álmodsz,
míg én lehunyt szemmel élek.
Lassan tíz éve halott vagy.
Kimértük magunknak az éjjelt:
te marokkal nyelted a Xanaxot,
én egyesével, félve, el ne fogyjon.
Beveszem és visszaalszom.

Gyerekem

Leülök a játszótéren,
és elszívok egy szál cigit.
A visítózásban visszavisít
belőlem ez a gyerek,
aki bennem él,
aki én vagyok háromévesen:
piócaként tapad
lelkem hasfalára.
Amikor egyedül vagyok otthon, sír.

Kiszívja a véretem,
elszívja a levegőmet,
beroppantja a mellkasomat,
és elszorítja a torkomat.
Terhes vagyok vele,
amióta élek,
de nem tudja kilökní a testem,
megfeszül minden izmom,
csikorog a fogam,
de bennem marad,
és mozog:
ki akar szorítani
a saját testemből.
Rajtam vezet le
a fájdalmait.
Rajtam áll bosszút
a fájdalmakért.
Itt maradt megkeresni,
ami elveszett,
valami gyógyulást,
valami nyugalmat,
valami igazolást,
talán isteni jelet.
Kilépett az időből,
és belőlem él.
Te nem létezhetsz, sűgom.

SEAMUS HEANEY VERSE

Ma Wicklowban is nyüszített egy kutya

(A Dog was Crying Tonight in Wicklow Also)

Donatus Nwoga emlékére

Amikor az emberek megismerték a halált,
Csukvuhoz küldték üzenettel a kutyát,
Hogy az élet házába visszatérhessenek:
Nem akartak elveszni örökre,
Mint az elégett fa gomolygó füstje
Vagy hamva, amit szertefúj a szél.
Lelküket inkább rajba verődve,
Károgvá látnák este repülni, hogy
Reggel a régi fészken tollászkodjanak.
Legyen a halál csak egy éj az erdőn,
S a napkelte az élet házában érje őket.
(A kutyának ezt mind át kellett adnia.)
De az emberekről és a halálról
Megfeledkezett, letért az útról,
Hogy fényes délután megugasson
A folyóparton egy másik kutyát.
Így ért Csukvuhoz előbb a varangy,
Aki meghallotta, mit üzentek,
„Az emberek,” mondta (és a varangy
Szavában senki nem kételkedett),
„Az emberek örök halálra vágynak.”
És akkor Csukvu látta a lelleket,
Mint madarak szálltak, fekete pontok
A lenyugvó napban, oda, hol nincsenek fák,
Se fészkek, se út az élet háza felé.
És egyszerre lett vörös és sötét
Az arca, és már bármit mondott a kutya,
Ez így maradt: nagyfőnökök és nagy szerelmek
A kialvó fényben, varangy a sárban,
Kutya nyüszít a hullaház mögött.

Gerevich András fordítása

KÉTSÉGBEESÉS

(Részlet)

SZÖLLŐSI MÁTYÁS

Egészen halkan próbálta bezárni a kétszárnyú vasajtót. Nem mintha ebben a pillanatban félt volna bárkitől is, pusztán a megszokás vagy az évek óta tartó egyedüllétből fakadó óvatosság készítette erre. Csak egy lakat állt rendelkezésre már hónapok óta, amivel magára zárhatta a pinceajtót, és a szinte teljes sötétség sem zavarta, azonnal megtalálta minden tárgyat, amire épp szüksége volt. A Zanussi hűtőhöz ment, az egyetlen értékes bútordarabhoz, mely nemcsak kényelemérzetét, de – a benne rejlő néhány aprósággal – néhanap még étvágyát is képes volt csökkenteni. „Muszáj lesz...” – gondolta magában, és a terv, nagyjából-egészében készen állt már a fejében, csupán az igazi szándék és a megvalósítás hiányzott. A párizsi, ahogy az a csomagoláson is jól látszott, megpenészedett, és a zöldes-szürkés réteg, mely bevonta, csak egészen halványan látszódott, mikor ő a beszívárgó fénysáv vonalába fordult. „Nem várhatok tovább...” lépett tovább egy gondolattal, de most teljes egészében még végiggondolni sem merte a dolgot, inkább, az étkezésre közben már nem is figyelve, leült az egyetlen szakadt fotelba, magára húzott egy igen vastag pokrót, s nem is azért, mert fázott, egyszerűen valami pótcselekvésben keresett megnyugvást, gondolatának csillapodását. „Az egész oda van készítve, csak rám vár...” mondta ki egészen halkan, közben a megtörő fény felé fordítva a fejét, kint, feltehetőleg a pincelejárat előtt elhaladt valaki. Újra felállt, ismét kinyitotta a hűtőt, kivett két, még ép paradicsomot, s úgy mosatlanul, mintegy másfél perc alatt befalta mindkettőt. Miközben járt az agya, kifejezetten élvezte, ahogy az édeskés íz először meghódítja a nyelvét, majd felszökik a szápadlására a hűvös érzés és a kis magvak lassan beeszik magukat a fogak melletti gödörbe, majd a fogak közé, s legvégül elindul lefelé az első, már pépes falat és az érzet elhal valahol a nyelvcső középső részén. Teljesen megnyugodott, mire a folyamat véget ért, és nemcsak hogy kiment a fejéből, ami eddig nem hagyta nyugodni, de – mivel másfél napja szinte semmit sem evett – egy jóleső fáradtság vett rajta erőt, és nem is kívánt más, csak hogy visszaüljön abba a fotelba, s ma már ne is kelljen még gondolkodnia se. Néhány kint elhaladó test vagy gépjármű újból megtörte a pin-

cébe szivárgó fényt, de ő ebből semmit sem érzékelt, behunyta mindkét szemét, feljebb húzta a takarót, s a fejét hátravetve néhány másodperc elteltével már aludt is. Nem tudta megállapítani, mennyi időt telt el, amikor kinyitotta a szemét, csak valami motoszkálásra kapta fel a fejét, s a kinti enyhe világosságból már csak egy egészen halvány csík jutott le a picébe. Nem mozdult, csak figyelt, valaki – úgy tűnt – nekifeszült az ajtónak. Az alvás közben lecsúszott pokrócot ismét feljebb húzta és csöndben várta, mi fog történni – de néhány másodperc elteltével a kaparászás abbamaradt. Úgy egy perc telhetett el teljes csöndben. Most kezdte csak elfogni valami enyhe kis félelem, a gyomra összébb szorult, a pokrócot is két kézzel markolta már, és az, hogy tulajdonképpen nincs egyedül – még akkor is, ha egy ajtó választja el őket –, kétségbe ejtette. Csak remélhette, hogy nem az, illetve nem azok állnak odakint, akikre most hirtelen gondol, s akik jó néhány hónapja terrorizálták már a lehető legkiszámíthatóbb időpontokban. Nem tehetett mást, várakozott. Az álmoság, a gyengeség, hogy szinte alig evett az elmúlt néhány napban, kezdte visszahúzni és úgy érezte, mintha egyre mélyebbre süllyedne a fotelban. Kezdték elmosódni az egyébként sem éles körvonalak; eltűnt a pinceajtó négyszöge, majd a szemben álló hűtőszekrény, egy idő után minden látható tárgy, s már a fény leghalványabb jelenlétét sem volt képes érzékelni, és elaludt. Nem tartott sokáig ez az alvás sem, arra ébredt, rémülten, hogy kintről először csak rángatják, majd – feltehetőleg – több kézzel verik az ajtót. A fénycsík is hol nagyobb lett, hol szinte teljesen eltűnt a mozgás következtében, de ő csak ült, s még ha akart volna, sem lett volna képes megmozdulni, csak szorongatta a pokrócot, és felhúzott lábbal, csukott szemmel várta, hogy végre elmenjenek. Nem először történt hasonló, körülbelül egy hónappal korábban jártak nála legutóbb, csak aznap, még mielőtt behúzódott volna a pince rejtekébe, akkor kapták el, és ugyan csak megfenyegették, nem bántották, de pont ennek tudatában vált nyilvánvalóvá, hogy az ismétlés, az, hogy újra eljönnek, sehogyan sem lett volna elkerülhető. Behunyta a szemét, próbálta kikapcsolni minden egyes érzékszervét, hogy egyetlen nesz vagy hangfoszlány se jusson el a tudatáig. A csapkodás egy pillanatra ismét abbamaradt, majd egy férfihang szólalt meg kintről, s tisztán kivehető volt minden egyes szava: „Drágám, pontosan tudjuk, hogy odabent vagy, hisz belülről van bezárva az ajtó... Mit hittél netán, nem jövünk el újra? Amiről már említést tettünk... az elkerülhetetlen, ezt neked is tudnod kell! Jobb lesz, ha hamar belevéled a kis agyacskádba! Vagy most kijössz szépen, és megbeszéljük a dolgot, vagy rád törjük ezt a kurva ajtót... de akkor megnézheted magad...” – Néma csönd volt a válasz. Ezt követően az utcáról is csak egy autó motorjának zúgása szűrődött be a pincébe. Ő csak ült, meredten, és hirtelen semmi sem jutott az eszébe; valami olyan megmagyarázhatatlan merevség ült rá, amiről érezte, nem is igazán a félelemből adódik, inkább a fizikai tehetetlenség és a lelki tanácstalanság együttese. Mégis, legszívesebben

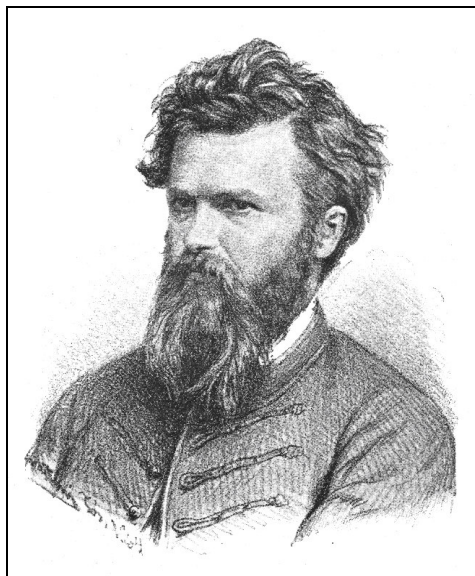
üvöltött volna, hogy takarodjanak, hogy menjenek a picsába, és hagyják őt egy életre békén, de amint elkezdte csak megformálni az első magánhangzót, érezte; az idegességkor nála állandóan jelentkező dadogás, hogy szinte képtelen egész mondatokban, hibátlanul beszélni, arra készítette, hogy mégiscsak jobb, ha csöndben marad, ha komoly hatást úgysem lehet képes elérni. Dühében a földre köpött, valahová a hűtő mellé, a pincének egy olyan szegletébe, ahol teljes volt a sötétség, minden éhségét és gyűlöletét arra a helyre koncentrálván.

Érzése szerint vagy két-három perc is eltelt, mikor valami ismét elálta a fény útját. Újabb kaparászás hallatszott, majd mintha elkezdtek volna reszelni a vasat, amely most még biztosította egyedüllétét. Elindultak benne visszafelé az események, mint valami fogaskerék, ami hirtelen hátrafelé kezd el forogni, úgy látta magát először, ahogy csak ül, majd a koplalás időszakát, ahogy órákon át állt valahol, vagy azt a megszégyenítő pillanatot, amikor a Moszkva téren, egy innen távol eső helyen kéregetett. Mintha visszafelé futott volna az időben, ott álltak ezek ismét, akik kint tényleg arra törekednek, hogy bejussanak hozzá, akik ezzel most nemhogy hozzásegítik ahhoz, amire ismét figyelmeztetni akarják, hanem pont hogy eltávolítják a megvalósítás lehetőségétől. A félelem, amit meghatározott időközönként részabáditanak, egyszerűen megátolja mindenfajta cselekedet elvégzésében. Még az evés sem megy, gondolt erre az elemi dologra, de a járás, a beszéd is nehézkessé vált az elmúlt időszakban, és ez a nyomasztó, tompa lüktetés, amit a mellkasában érzett szinte folyamatosan, teljes mértékben lekötötte még a gondolatait is. Az újabb dörömbölés, annak a valószínűsége, hogy mégsem olyan könnyű bejutni hozzá, csupán arra készítette, hogy nemcsak hogy behunyja a szemét, hanem el is forduljon és a nagyon is meghatározott rendben következő gondolataihoz meneküljön inkább, így várja az újabb megaláztatást. Végre csapdába került, állapította meg egyértelműen, hiszen a gondolatai és az előtte tornyosuló valóságos események tulajdonképpen semmiiben sem különböztek egymástól. S aztán csak folyt benne tovább minden visszafelé: ahogy baktat föl a Klauzál téri ház második emeltére, ahogy bekopog, ahogy ajtót nyitnak neki, ő levegőzik és odaadja magát már nem először és semmiképpen sem utoljára.

Az ajtó kicsapódott, de mégis, alig lett világosabb a helyiségben. Pusztán testeket látott, körvonalakat, ahogy lelépnek a három lépcsőfokon, majd ahogy az egyikük behajítja az ajtó egyik szárnyát. Nem volt képes mozdulni, s persze azt is tudta, hogy értelmetlen volna bármit is tenni most már, hogy itt vannak. A beletörődés és az események elkerülhetetlen menete a fotelban tartották, szinte meg sem mozdult. Aztán visszaállt nagyjából ugyanaz a félhomály, s mintha a benyomulók is arra vártak volna, hogy mindaz a nyugalom, amire kintől csak következtetni lehetett, a pincének ez a furcsa otthonossága újra felvegye azt a dohos, ernyedt állapotot, mint amiben korábban is volt. A három férfi, miután belépett a

pincébe, nem mozdult. Csak az egyikük emelt fel a földről egy szakadt párnahuzatot, feltette a hűtő tetejére, miközben körbejártatta tekintetét a helyiségen. „No, látom egész szépen bevackoltad ide magad... Megmondom őszintén, három hete nem gondoltam volna, hogy ilyen otthonos kis zugot sikerül kialakítanom magadnak. Mielőtt azonban közbepofázol, le kell szögeznem valamit! Ha nem segítesz nekünk, akkor pillanatok alatt megint az utcán találod magad... s ebben egészen biztos lehetsz. Nem szeretném azokat a köröket újra lefutni, amiket megtettünk a legutóbbi találkozásunkkor, és szerintem a fiúk itt mellettem is nagyon szívesen hanyagolnák a dolgot. Nem akarunk bántani, feltehetőleg nem is fogunk, de nyilván mondanom sem kéne, hogy ez igazából *csak* rajtad múlik...” A nő a fotelben a mondatok elhangzása közben azonban már nem bírta úrrá lenni magán, ismét mozgolódni kezdett. „Nyugalom, nyugalom! Elsősorban mindig azért jövünk – mosolyodott el a férfi –, hogy letisztázzuk a dolgokat. Mivel azonban többször átbeszéltük ezt az ügyet, nem értem, hogy mire vársz még... pusztán annyi volna a feladatod, hogy kicsald az öreget a lakásból. Amíg ott van, addig nem vagyunk biztonságban, és hát... nem vagyunk állatok... ha érted, hogy mire gondolok. Ez az egyetlen lehetőség, hogy valamilyen módon megszabadulj tőlünk, még ha nem is örökre... de hogy legalább egy kis önállóságra szert tegyél. Ebben elképesztő pénz van. Érted már, hogy miről beszélek?” A nő felemelte a fejét, majd a férfire nézett, és néhány másodperc elteltével csak bólintott. Amikor újra lehajtotta a fejét, egészen meglepődött a látványtól: a lakat, ami az ajtó bezárásához szükséges, ott volt a balkezében, ebből pedig nem következhetett más, minthogy ő maga nyitott ajtót. Kezdek benne összeállni az elmúlt egy-két perc eseményei egy egészé, és a hiány, amit érzett, hogy nem bántották, végre megmagyarázhatóvá vált számára. Most rémlett föl benne az az egyszerű mozdulatsor, ahogy föláll, odalép az ajtóhoz, kiveszi kabátja belső zsebéből a kulcsot, kinyitja, leemeli, és visszaül a fotelba, végül magára húzza a takarót. Ezek a fajta zárlatok, ahogy ő nevezte őket, egyre sűrűbben jelentkeztek, és mintha valami fáziskésés rendszere alakult volna ki az agyában. Mintha az események néha nem a lefolyásuk sorrendjében rögzülnének benne, hanem az egész világ néha egy kaotikus, rendszerezésre váró eleggyé válna. Érezte, hogy a szemek rászégeződnek, és legszívesebben valamelyik sarokba húzódott volna, olyan helyre, ahol minden fürkésző szem elől képes elrejtőzni. Megint fölne-zett, viszonylag lassan, a férfi pedig ugyanazzal a kérdő, s ugyanakkor kissé utasító tekintettel nézett rá, várva egy szóra vagy csak egy mozdulatra, mely biztosítja, hogy a szándék megvan, hogy az ügy elintézettnek tekinthető. Úgy látszik, a bólintás nem elég, gondolta, így próbálta a gondolatokat szavakká formálni, érezte, ahogy elindul a szükséges akarat valahonnan mélyről, hogy a levegő összegyűlik és elindul felfelé, ahogy az arc mozdul és a száj formát vált, de a „gépezet”, mintha tényleg csak egy gépezet volna, akadozik, mert képtelen a for-

mát tartalommal megtölteni. Megint dadogott. Hallotta az akadozó hangokat, és ugyan tudta, mit akar, de mégis képtelen volt megvalósítani. Nyilvánvaló volt most már, és ennek megoldására ez az egyszerű magyarázat is elégségesnek bizonyult, hogy a félelem, az ilyenfajta izgalmak képtelenné teszik az értelmes, kiegyensúlyozott, összeszedett beszédre. Csak hát ezt megmagyarázni is képtelen volt, mert ahhoz ismét csak a nyelvre lett volna szükség, mintha ahhoz, hogy tisztázza magát, hogy felmentést kapjon e fogyatékoság alól, magát a fogyatékoságot kellene félretenni, leigáznai egy pillanatra. Lehajtott fejjel próbálta a mássalhangzókat és a magánhangzókat értelmes, összefogott rendszerré sűríteni, de valahogy mindig megbotlott, és mintha ez a folyamatos botlás visszavetette volna egy lépéssel. Egy ide-oda ingadozás képtelen, és rosszindulatú játéknak rabjaként várta, hogy valami kívülről érkező erő felszabadítsa ez alól. És nem is bánta volna most már, miután eltelt vagy egy perc, míg értelmes mondat tulajdonképpen nem hagyta el a száját, hogy egy olyan erő szabadítsa meg ettől, melynek jelenléte egyébként nem kívánatos.

Izsó Miklós szobrászművész (Disznóshorvát, ma Izsófalva, 1831 – Budapest, 1875), a magyar nemzeti szobrászat megeremtője.

SZOLCSÁNYI ÁKOS VERSE

A pár

Ügynökünk a telekkönyvet kérte,
én pedig rákérdeztem a bizalomra. *A barátnőm
nem engedi seggbe, maguknál hogy
megy ez? ( ) No látják, ez a bizalom, az üzlet
pedig üzlet, akkor a papírokat,
jövő péntekre, legyenek, szívesek.*
Párom fülig pirult, én épp tanultam, hogyan kell
felfogni az embert, nem válaszoltunk. Máskor is
belefeledkezem abba, ami megbánt, de
érezzük, ez egyelőre csak így megy, nem
jutalmazok, amikor lemegyek kenyérért,
nem türelem, ami minden tévedést kibír.
Szokásaink sincsenek, ott a szemetet gyűjtjük,
igaz, néha giccseket keresünk kirakatokban,
ilyenkor óvatos vagyok, lekopogom, még egyiken
se különböztünk össze. A legutóbb egy yin-yang
puffot vizsgáztattunk, valami hasonlat is eszembe
jutott róla, de láttam, hogyan kopna-szokna
hozzánk, válna lassan észrevétlenné,
egy évfordulóra jó lesz, a negyvenedikre,
hogy túléljen minket, de nem gondoltam
tovább, még szóba hoznám, és nem
lenne meglepetés, mert nem felejténé el.

AYHAN GÖKHAN VERSE

A bácsi

Gülen Yilmaz emlékének

Krakkóban grúz étterem, finom sör,
ittthon török bolt, édesség, szőlőlevél,
a bácsi akihez jártunk, a mama, aki
virágot árult, egy hónap alatt meghalt, nem él-
e egyáltalán? a töröknél
a nyelvtan hiányában magyarul, szerettem
volna még török uborkát, elfogyott, rakit,
véggépp nincs, nem tart alkoholt, a nap
kegyetlenül süt, a fájdalom, hogy itt
hosszú tervezések után sikerül lennem, a bácsi
ajánlotta, el már nem mondhatom, veszek
teát, a bácsi sokat kínált, mire nem jó az emlékezet?
a lélek gyászától a test megfátódik,
a halállal negyven-ötven évet
töltök talán el, a számok mond
mit érnek, kedves olvasó, tudod e, milyen, amikor
semmi nem múlik a testeden, nem védekezhetsz,
örök megadás vagy, a feloldozás meg csak előlege
a gyásznak, gondolkodok ilyenekre, hülyeség,
mint hogy a tenyeredbe rajzszőget szúrni,
tényleg erős napsütés, az ember
hova meneküljön a halála elől? vegyen házat
a tengerparton, csináljon ilyesmiket,
patetikus mellékszálakon elindulni
minek szeretnék? mert valami kell, valami szükséges,
hogy a nem túl érthetőt a nyelv által megértsék.

SZALMA RÉKA VERSE

Félszáraz, tőled

1.

Bennünk,
arcaink alatt
hullámszik az a lakáj,
amit szinte soha nem élünk le,
hol csupán egy örökké
vézna fényben égő lámpa van,
amit egymásra villogtatunk,
ha már kezd kialudni a világ.

A megállás
szinte kialudt fényű termében
megkerül egy új küszöb,
egy rezignáló ki- és belépés,
amiben már nem botlunk meg.
Olyan,
mint amikor földrengés közben
csak a csodálatosan pislogó utcalámpákat
nézegetjük.

2.

Ma úgy döntöttem,
hogy gyorsmozgással haladnak a felhők
és a havas fákon cseresznyék vöröslenek.
Meg úgy,
hogy a madarak nem tudnak repülni
és rugdosom őket.

Ma úgy döntöttem,
hogy ablak helyett ajtó,
fal helyett kilincs –
szerető helyett barát,
s a barátok helyett szeretők.

Ma eldöntöttem,
hogy a gyalogosok
dobos torták a tányéromban,
túl sok pergelt cukorral,
és leborítom őket kiskanállal...
meg úgy, hogy Kafka az éjjeli lámpám.

3.

Van
amikor jön az eső
és behúzódnak valahova,
majd magunkban zuhogunk.
Az eső a hangulatunk visszapillantó tükre.
Egymásban nézegetjük a zuhogást,
mi és az időjárás
– mosolygunk egymás arcába –
majd tovább esünk,
s összegyűlünk egy pocsolyában.

AKÁR MÓZES MÖGÖTT A TENGER

BÍRÓ GERGELY

Ezek a keskeny, szakaszosan balra váltó betonlépcsők hiába kínálják a visszafordulás lehetőségét, valójában egyirányúak. Csak a korlát felőli szélükre kéne sorolni, egyetlen szökkenéssel kitérni a mögötte menetelők elől, vagy ha ez feltűnő, akkor egy forduló szögletében kiállva, szükségtelen orrfújással megvárni, amíg elhaladnak mellette, és észrevétlenül indulni lefelé, tekintetét a fekete korlátvasak mélybe tartó keretláncába rejtve. Azonban már az első fokra tett lépés visszavonhatatlan, és minden további újabb négyzethatványra emeli ezt a végzést, amely szerint valami őt felfelé, a tanterem irányába tereli. Nem úgy visszavonhatatlan ez a megindulás és menetelés, mint a vérrel szentelt eskü, hanem ahogyan elkerülhetetlen az eskü a karon ejtett vágás után. Vagy ahogyan lehetetlenség kiügetni egy lovasrohamból az ütközet előtti pillanatokban, amikor a vitéz ráeszmél, hogy már csak a lova viszi, illetve a mögötte vágózók hajtják, és érzése szerint mindössze a beletörődés tartja vissza attól, hogy a kantárszárat félrerántsa. Ekkor sejtje meg, hogy nem érdemes megszaladni, mert a becsülete alól felfelé szívárog valami ígéretféle, ami ugyan nem oszlatja el a kétségeit, de megindokolja a beletörődését és részvételét a rohamban. Hogy kardok közt és kardokon át élni fog egy kicsit, még ha beledöglük is. Sőt újjászületni, ha túléli.

– Laudetur Jesus Christus!

Jé, a gyakorlótanár felkapta a fejét. A becsengetés dacára egyesével szedte az utolsó lépcsőket, amelyek a második emeleti aulába vezettek, amikor valaki ráköszönt. Egy tízévesforma fiúval, a nyolcosztályos gimnázium indulótökéjével találta magát szemközt, aki a lépcső tetején állt, a nadrágba tűrt mellénye alját húzgálta, és nem indult sem lefelé, sem az aulában más irányba. Jé is tétovázott. A gyerek mellé ért, kifújta magát.

– Szevasz...

Jobbra folytatta útját, de még láthatta a fiú szemét, amint fejét hirtelen elfordítva megéled, éppen csak az ajka nem nyílt szét, hogy felhínyogjon, türtöztette magát, majd szaladni kezdett egy nyitott ajtajú tanterem felé, most már magasan vihorászva, hogy az érkező tanárénál egy sokkal érdekesebb hírt vigyen és osszon meg lihegve a társaival.

*

Éles volt az a februári reggel, egy túlevél is kitűnt a többi közül. A fagytól vagy a verőfénytől, esetleg a fagytól és a verőfénytől. Már a hatnegyvenkilences HÉV is: metszve haladt G* felé, mint vágóélek a papírban, és olyan könnyedén, ahogyan egy fatörzsekhez erősített függőágy ringat, ha a szél a lombokba kap.

A tanterem ablakán keresztül bámulta a rendház szögletes, lakatlannak tűsző épületét. Mintha csak az élei alkották volna, akár egy téglatestet a műszaki rajzon. De mint a szellemiség egyik szembeötlő idoma – mellette haladt el kénytelenül, aki egyik tanépületből a másikba tartott – mégsem volt átlátható. Védekező inkább. A járda felőli, terméskőből rakott vakfala szilánkosan csillogott. Innen a függönyök behúzva. Bejárata a túloldalán nyílt, fáktól és bokroktól takartan. Egy lelket sem látott bemenni soha, sem kijönni a bizalmatlanság házából.

Reménytelen történelemórát látogatott a tizenegyedik osztályban. Zsolt tanár úr a krími háborúról tartott előadást, és valahányszor Szevasztopol emlegette, mindannyiszor sunyi szevaszsal ekhóztak a fiúk.

Hiába ültek öltönyben: mintha veszélytelen órán féktelenkedtek volna. Újabb helyzetként élték meg ezt is, mint addig az összes, visszaélést kínáló lehetőséget a négy év alatt. Mert a kizárólagos jelenidő áldott, mindenre följosogít.

– Fölveszed? De nem megy – Gazsi elvette tenyerét a led mellől, amit a fénytől takart.

– Mindjárt elin... Hangra kapcsol be – magyarázta Jé.

– Ja – Gazsi buta hangon csodálkozott, de már nem figyelt. – Kajáljunk! – Ezen elkuncogta magát.

Jé elváltoztatott hangon kezdett énekelni.

– Tanár úr, hozott újságot? Olvastam egy nagyon jó cikket... – Mezei a terem túlfeléről kajabált, de a folytatást Gazsi röhíncsélésétől nem lehetett hallani.

– Semmi család... – Soltész higgadt figyelmeztetése beleveszett az általános hangzavarba.

– Azt' már miért ne? – Malm felkapta a fejét az ölében kihajtott Népsportból.

– Ugyan már, tanár úr, tudja, hogyan mennek itt a dolgok! – harsogta Jé.

– Van nálam egy ötszázás – Gazsi szétnyitotta a pénztárcáját, és Soltésznek kínálta. – Eddig minden tanárt le tudunk pénzelni.

– Nem fog sikerülni – vetette oda magabiztosan Soltész, miközben a táblára írt.

– Tízezer elég lesz? – kezdett tárgyalni Kasza.

– A bankszámlájára? – előzékenykedett valaki.

– Nem akar egy új autót? Jobbat? – Kasza Soltész vadonatúj meggyepiros Suzukijára utalt.

– Mindenki elhelyezkedett? – Soltész a csoport felé fordult.

- Ige! – vágta rá Malm olyan hangosan, mintha nagyot hallana.
- Az ülésrendet fel kell írnom. – A tanár fehér köpenyének zsebeit tapogatta a négy színnel író, krómozott Pax tollát keresve.
- Jó – hangzott innen-onnan egymás után.
- Jó, hát csak rajta – nyelvelt tovább Jé. – Talán akkor kezdjük.
- Mindenki elhelyezkedett? – Soltész sokszor élt kérdő mondatnak álcázott felszólítással.

Záporoztak a szándékosan félreértő igenek. Valaki megjegyezte, hogy kényelmesen ül, és köszöni, hogy itt lehet. Mások úgy tettek, mintha megértették volna, és azt felelték: jó-jó, mégsem mentek a helyükre, hanem folytatták a kasszinót.

– Tessék... elpakolni a sok... iratot – Soltész hányódó szavait itt-ott felvetette a hangáradat.

– Jó! – buzgólkodott Jé.

A tanár folyamatosan beszélt.

– Beszéljen kicsit hangosabban!

– Egyelőre használható piszkozatlap...

– Igen!

– ...

– Jó!

– Tehát egy pad, egy... ember.

– Igen!

– A szótár egyelőre nem lesz kiosztva...

– Jó!

– ...el kell tüntetni.

– Igen!

– Innentől számított kilencven percig lehet dolgozni...

– Vasfegyelem!

Ekkor az ajtón Nyíri Áron perdült be gyorsasági motor hangját utánozva. Malm és Gazsi felröhögött.

– Tanár úr, jó helyre születtünk? – kérdezte Kertész, tollat tartó kezét félig felemelve.

– Áthallatszík. Csendet kérünk – Soltész favonalzóval kocogtatta az asztalt.

– Tanár úr, ki lesz a második felügyelő?

– Addig jó neked, amíg nem tudod.

– A Szombath. Második órában jön be – mondta Jé Gazsinak.

– Igen? Az tök jó.

Valaki erőteljesen köszörülte a torkát.

– Kis Anti hogy rád szólt tegnap – jutott Gazsi eszébe.

– Előtt.

- Nem. Tisztán emlékszem, hogy tegnap.
- Tegnapelőtt volt a fizika, nem tegnap.
- Ja, igen.
- Lógott a lapom az asztalról... Mit is mondott?
- „Nem hiszem, hogy a tiéd jobb...”
- Ja!
- Valami ilyesmit.
- Ki beszél a magyart? – Soltész próbált tájékozódni Babelban.
- Igen?! – Jé a segítségére sietett.
- Nem vagy számár? – nézett rá a tanár.
- Nem.
- Még lehetsz...
- Köszönöm – vágta rá Jé gépiesen.
- Soltész ekkor a padjához ért.
- Ez micsoda? Titkos... izé...
- Igen.
- ...adóvevő...
- Diktafon – szólalt meg Gazsi.
- Hányadika van? – kérdezte valaki.
- Ez most fölvesz? – A tanár a padra tette a krétaporos kezét, és kinézett az ablakon.
- Igen.
- Sürgősen leállítani.
- Jaj, nem lehet. Beragadt.
- Főnök! Nem értek valamit. Nem baj? „Dolgozat német nyelvből.” – Mezei a táblára hunyorított, Gazsi felröhintett.
- Nyelvből – ismételte Soltész.
- Nyelvből?
- Mindjárt mondom. Német nyelvből. Csak lefelejtettem egy ékezetet.
- Kösz, főnök! – Mezei a dolgozatlapja fölé hajolt, és nagy gonddal húzott még egy ékezetet.
- Tehát május tizenhat, kilencvenhetes év, gyengébbek kedvéért... – A tanár sétálni kezdett a padsorok között.
- Kösz, borz! – rikkantotta Malm.
- Soltész visszaindult a tanári asztal irányába, és a csoportnak háttal ismételte:
- Tizenhat, német nyelv tantárgyból. BÓL.
- Tantárgy? – hüledezett Jé.
- Soltész ismét vonalzóval ütötte az asztalt.
- Német nyelv tantárgyból? Vagy mit kell?

- Német nyelv, ennyi! – Soltész egy pillanatra elveszítette a türelmét, amit, mint mindig, azonnal visszanyert.
- Hát ezen még én sem tudok kiigazodni – vágta le Jé a tollát.
- Mindenki írja be a szótárába a nevét, hogy utána visszakaphassa.
- Persze... – hitetlenkedett Malm.
- Nincs szótáram – Gazsi a táskáját borogatta.
- Nem hoztál?
- Csak kamuzok.
- Hányadika van? – Jé feltette a kezét. – Tizenhat?... A szótárakat ki kell vinni? Ki kell vinni, morgensztörn?
- Az összes táska előrejön... – Soltész elhúzta a virágtartóállványt, hogy legyen hely.
- Még mit nem. Akkor hogy' puskázok?
- Råde jelent meg az ajtóban.
- Hol vagytok, Gábor? Gábor! Hol vagytok?
- Száznégybe'.
- Mindenki elhelyezkedett?
- Várjon má'!
- Hová üljek? – Gazsi forgatta a fejét.
- Na, akkor... Tamás, te vagy az első, ugye? – Soltész jegyezni kezdte a nevekét.
- Igen.
- Tamás... Tamás.
- Tájrn van, főnök – Gazsi az órája számlapját böködte.
- Egy fél kapucinert adjál már – Kasza Malm felé fordult.
- Pár másodpercig együtt fütyülték a Plútó kutya zenéjét.
- Na, olvassa! – legyintett Jé Soltész felé.
- Tehát csak az iskolában kiosztott pecsétetes papíron lehet dolgozni.
- Jó, ez már uncsi.
- Újat mondjon – Malm rosszkedvűen csapta össze az újságját.
- Tintával kell kitölteni a lapot...

Galamb csapódott az ablaknak, mire a legközelebb ülő fiú felborította a széket, és lányosan sikongatva a pad tetejére ugrott. Zsolt tanár úr az osztály dús röhögését kívárva a helyére utasította, majd bocsánatkérő pillantást vetett Jére. Az ájult madár ércszínű szárnyába belekapott a szél, és a testet lesodorta a párkányról. Ezért kár volt úgy sietni Afrikából. Kár volt, mint mindig, gyorsabbnak lenni a tavasznál, beleroppanni a legnagyobb télbe, ami elől költöztél. Sőt kár volt engedni a hívásnak, tántoríthatatlanul, sebesen és zajtalanul szállni, akár az idegről eloldott nyíl. A te jégkék hazád ablakán most ott koszik a fejed pora. Itt csak kívül lehetsz magadon.

Nem lehetett nem figyelni rá már az első pillanatban, és ez a szemlélő behelyettesíthetőségével együtt igaz: bárki ülhetett volna Jé helyén, az igazgató vagy a perjel is. Nemhogy a következetes vezetőtanár, de még az óralátogató idegensége sem feszélyezte. Elrejtette őt, mint erdészt a magasles, hozzásegítette a hatására óvatlanul mutatkozók látványához, akiket neki csalogatott elő, sőt elfogadta a személyét, és elvárta a jelenlétét mint közülük valóét. Látszatra legalábbis.

Egyetlen, száját elhagyó érdes és nagy hang nyilvánvalóvá tette, hogy kicsoda ő ebben az osztályban. Az a fajta, akinek hiába mondják, hogy legyen halkabb, ez nem a halláskárosultak klubja, képtelen rá. Túlbeszélte, túlröhögte a fiúkat is.

– Tanár úr, engedjen ki a mosdóba, különben összekenem a hittanfűzetemet, és azt nem venném a lelkemre – nyújtotta a két kezét, ujjai közül folyt a szétszerelt töltőtollának betétjéből a tinta, pettyezte a padot. Meghazudtolta a nemét, amely fedezte őt, és ezzel szégyenbe hozta a másikat; nem lehetett kivédeni. Hiába kapott engedélyt, nagyvonalúan a felettesre bízva a döntést, magát engedte ki, általa a tanár úr lett a kéz és órája a tinta.

A tekintélyét általában nem használta semmire, önfeledten, kendőzetlenül vilódzott életörömeiben és vaktába. Nem érzékelté, hol a másik ember határa, és nem értette, ha túllépte. Néha okkal vagy nélküle kivonta a fölényét, mint a pengét, és akihez szólt, vége volt: ha válaszolni akart, azt érezhette, hiába, elkésett, tövig járt már az érc. Többnyire esélytelenekként viszonyultak hozzá, ki elismerőleg és cinkosul a lénye miatt, vagy mert arculatot teremtett, aminek révén többnek vélhették magukat, ki fújva rá, de ezekről nem vett tudomást, vagy csak úgy tett.

A nyilvánvaló hibái is eltartották, mint a rossz tanulót, holott nem számított annak. Ha énekelt, szép nyolcasok támadtak a hangjában. Rendetlen volt, szeles és szertelen, kínai tornacipőben járt, vonalaira fittyet hányó, agyonmosott farmert húzott, halványsárga nagy inget öltött magára, amit kitűrve hordott, s ha kigombolta, nemritkán egy „Challenge day” feliratú póló vált láthatóvá, leharcolt irhaka-bátban dacolt a télrel, kapucniját a szanaszét álló hajára buktatva, és szenvedélyesen gyűjtötte az elpotyogott csavarokat és anyákat. Nem mintha bármi köze lett volna hozzájuk.

Ebben sem ismert határt. Egy-két alkalom után Jé, aki az ajtó mögött, a terem sarkában húzta meg magát, éppen a hétszűnyű koponyányi monyokról hadovált a vezetőtanár előzetes kérésére, szoktató jelleggel. Minthogy egymásnak takarásban ültek, ő hintázní kezdett a székével, támláját a lambériának támasztva, és nézte Jét kifejezéstelenül, aki állta a tekintetét. A padokat u-alakban rendezték

el, így bárki láthatta, mi történik. Aztán visszabilent a helyére, írt egy kicsit a füzetébe, majd újra hátradőlt, nézett, és ez így ismétlődött hosszú percekén át. Mint főrendbeli kamasz egy lakomán, aki leplezetlen pillantásával a dúsidomú szolgát választja.

Ők lettek az osztálya, a kilencedik á.

*

– Bocsánatot kérünk, tanár úr – sündörödött elé három lány, köztük ő is, az első óra után, karjukon átvett kabáttal –, hogy rosszak voltunk, de nem a tanár úron neveltünk, csak amikor a táblára tetszett ragasztani Dante képét, nem bírtam tovább. Apukám is így néz ki, és ő sem figyel, ha szólnak hozzá, miközben olvas. Ezt elmeséltem Panninak is. De rögtön abba hagytuk, amikor szólni tetszett.

– Semmi baj. Szerdára hozz egy képet apukádról. Kiteszem azt is.

Zavart pukkantó nevetés támadt, invitorlát és egy ciklusnyi amalgántömést villantó. Amilyen hirtelenséggel tűnt, úgy tért vissza. Ácsorogtak egy darabig, köztük egy kifosztott bánya csendjével.

– Na jó, mi megyünk.

– Laudetur Jesus Christus.

– Ezt nekünk kell mondani.

– Mondjátok.

– Laudetur Jesus Christus.

– In aeternum, amen.

Nem, nem a lányok, nemcsak ők. Megszólíthatatlan mind, mert képtelen rá, mert így nem lehet. Az órákon, elsőre úgy látszott, nem volt semmi baj. De nagyot hazudik egy óravázlat, elhítheti az emberrel, hogy magát közli, holott végig le van intve. Nyeregbe ülteti, kifordítja. Mert ez történt, nem kezdődött el semmi. Amikor az osztályát az udvarra kísérte, és felsorakoztatta az igazgatói tájékoztatóra, valójában az osztály terelte őt, tudták a rendet nélküle is, a juhász kullógott a nyáj mellett, bot nélkül, bundátlan. Észre sem vette, hogy szép lassan az utolsó mögé húzódik, egészen a fenyőfa lombja alá. Ugyanígy somfordált a kápolna felé a saját idejét sokszorozó menetben, amikor a kormányzó perjel ravalához járult a tantestület. Az övéi között állt, majd vetette a hamis keresztet a fedett koporsónál, amely fölött egy színes üvegablak idézte meg a múltat, amit egyikük sem élhetett tovább. A táblán a Szentlélek ragyogott alá galamb képében, vizet fakasztva a sziklából, aminek tövében két szarvasűnő állt, az egyik ivott, a másik felszegte fejét, mintha hirtelen megneszelte volna a rengetegben újat megfeszítő kaftános lovast és a másik férfit, aki indákon kapaszkodott felfelé, szablyával az oldalán. *Őseink hazára találása.*

Mondák vágják csodásra a származásnak évszázados fákkal és tuskés bozóttal benőtt, nagyszerű csapását, néha kikerülve az áthatolhatatlan vadont, hiszen egymásba tér végül, amin az ember átvág és túljut, akár Mózes mögött a tenger. És milyen riasztó, ha fűtetlen szobába csak a közös regélés lehel rövid meleget, a jelen már nem, mert eljárt felettük a mondák ideje. Persze nem elődök voltak ők, hanem vének, vagy inkább holtak, akiknek szemgödrukbe szakadt a föld, sőt féktelen szekeresek és lovasok, akikre vizeknek kőfala omlott. Ezen pedig egy marék szeretnivaló kamasz sem képes változtatni, hiába nyílik feléje a közösségük. Miért vágjuk az ember olyan hintába, amibe már nem fér a valaga? Szorít az, akár egy Venn-diagramm két halmazának metszete, egymást kizáró minőségeké, ahonnan nem lehet kitörni: aki ide jut, mindkettőbe tartozik, azaz egyikbe sem. Mégis választani kell, mert egy ígéret beváltandó, s ha éppen nem az övé, hát érdemes rábízni magát, és haladni egy tisztességes befejezés felé. Mert ebben az irányban is van út. Amire képtelen: hasznosítható. Ha egyszer megszólíthatatlanok, akár a kamaszszelmelek, úgy kell tenni, mintha maga biztatná a szakadékot. Ez pedig kínálja a szigort. Bevágni a kapát, mint a pinty. Leszerelni a méltatlankodást. Még igazságos is lehet, gyakorolhat kegyelmet, jutalmazhat. Úgyis csak a követelést látják majd az egészben. Testhezálló szerep – eljátszani nekik a tanárt. És kapaszkodni mindvégig az önkényes és feszített tervezetbe, nehogy véletlenül megszólítsák. Mint álma a zsarnokot.

*

Számtalan fénykép függött a helyiség falán, A*-ban, de közülük három, amely a tizenöt éves Maria Matlakról készült, háttérbe szorította, elmosta a többi, mintha nem egy felületet terhelt volna a rájuk zárt, megszemélyesíthetetlen felelősség, amelyre így nem vonható a felvétel készítője, hiszen sem a képen, sem alatta kiírva nem szerepel, aki a lengyel lány fejét a tarkója fölött egy vaspántnak támasztotta, hogy az alany beállítása szabvány szerint történjen, és aki tudta jól, hogy ezzel egy zsenge, tiszta élet sérthetlenségével dacol, hogy ezt az engedetlenséget rögzíti a dokumentációnak semlegességet hazudva.

A képek más-más testhelyzetben mutatták Mariát, és mindegyiken újabb vonását lehetett fölfedezni. Különös találkozásnak kellett lennie, amikor a fényképész ezt a lányt megörökítette, felismerten különösnek, mert az ártatlanságról nem szólhat véletlenül és ilyen egyértelműen a spród anyagból készült, rendszeren nyakig gombolt kabátka a kis, kockás gallérral, a másutt féloldalasan emelt fő és a haját szemérmesen lefogó kendő, a homlok, amely mintha lázra tartaná magát az anyai tenyérnek, a nyílt, mindent sejtő és elfogadó tekintet, amely nem kér és nem kérdez semmit, nem dacol és nem vádaskodik, a keskeny, szépívű gyermeki orr és a hosszúkás, szélein a szomorúság sötét gödrébe vesző ajak.

Az első felvételen Maria profilból látszik, szókés, félhosszú szöghaja a halánték fölött van feltűzve. Ezen a szabályos, szép arcon a másik két fényképpel ellentétben a szem parttalanul sötét, ijesztő, talán sarkából a műveletet figyeli, hogy mikor fejeződik be végre, de a meredségéből ítélve elsősorban nem érzel, valami feldolgozhatatlant fejez ki, már rögtön az elején, mint akit behívtak a kipirult arcú gyermekkorból, leültettek, és tárgyilagosan közölték vele, hogy rövidesen meg fog halni.

Mert ilyenek ők, gondolatlan sem szabad hozzájuk érni, és ott kezdődik az ember, ahol a tiltás mint valamire való szótlan képtelenség foganatosul. Barbárokot fed a tengernyi megszürcült haj, amelyet klórmésszel fertőtlenítettek és fokozatosan emelkedve halmoztak az üvegfal mögött, hogy az ember úgy érezze, bármelyik pillanatban ráomölhet a mindenség a tőből lemetszett, különállóságát őrző vörös fonattal együtt, ami elől végképp nem lehet kitérni.

Glória védi őket, amelyet maguk sem látnak, ha nem is egyezményes. Meszsziek és megkívánhatatlanok, mint alsósnak a nyolcadikos csillag a testről mit sem sejtő, mérhetetlen szerelemben, amit a legtöbb észrevétlenül nő ki és felejt el, holott a kisiskolás a legnagyobb szerelmes, és ezt a címet el kell veszítenie.

Még ha fénykoronájuk keresztje az évek során megbicsaklik is, holtig viselik, hiszen sokszor a jó nő, ha a peronon szembejön és végigméri, fejét elfordítja, vagy félrenéz, de csak annyira, hogy szeméből kiolvasható legyen a nemtetszés, szemlélésének kényszerű tűrése és túlzó módon valami megbecstelenítettség, aminek láttán az illető mindig elkapja a tekintetét. De ki túloz itt, és túloz-e egyáltalán valaki?

Talán a feltűnésével kezdődött minden, a pillanatnyi döbbenettel a szemükben, amit áruháson kaptak, és gyorsan a fűzetükbe mélyedtek. Egyszerre leplezték le a titkukat, és takargatták szemérmesen. Esetlenségük pár év alatt elvirágzik, de addig különös áldás éri, akire nyílik. Ők még falkában szeretnek, mintha divatból, mintha egynek sok lenne, mintha ezzel szavatolnák, hogy nem lehet egyiküké sem, csakis közös és távoli, de az nem baj, hiszen eszükbe sem jut beváltani, ami megszületett bennük, és főként nem a másokra való tekintettel, nem a kor- és helyzetkülönbség miatt, és nem azért, mert ez nem az ő feladatuk.

Hamar felismerték, beazonosították, mint egy gyanúsítottat, akit előtte sosem láttak, hát micsoda képtelenség ez, de mindig így esnek a nagy találkozások, és nem inogtak meg, szilárdan állították, napról napra szilárdabban. Példátlan módon – és ez tette be a kaput, hiszen kiépíthetetlen ez oda és vissza, elérhetetlen az a kis cserfes, aki magán túl mindannyiukról szólt, ellengett még a lába, mint a némuló harang nyelve, kötélért pedig nem nyúlunk, csak szenny tapadna a kezünkhöz ilyen fonat révén is. Azaz kondítani szabad vele, hogy ne feledje a hátrókat senki, de felkapaszkodni rajta már nem, nyomja csak mindenki talpát a föld, vagy repdessen bárhol, egyedül a harangtoronyban ne. Innen nézve milyen

könnyű is ez, hiszen az ember fülébe nem zsvajlik buzdítóénekek, nem dübörög a dob, nem szakad a kürtszó, alatta nem horkant és patázza a port idegesen a mén, mégis néha azon kapja magát, hogy sátorbéli vértjéből a senkiföldjére szökött, ott ögyeleg izgatottan, ahol még ártatlan, de már gyanús a saját szemében. Vissza kell térnie a táborba, még ha odaát is a haza és annak új, idegen tartománya, amely otthonabb az otthonnál, visszatérni észrevétlen, hogy az állását el ne árulja.

*

– „Hidd meg, mialatt lefelé mentünk a lejtőn, többször hátrafordultam még azon a napon, és a hegy fenséges csúcsa alig könyöknyinek tűnt előttem az emberi méltóság magasságához képest, melyet nem volna szabad a földi szenny sarába taposni. És még egy másik gondolatot is fűztem ehhez: mialatt lefelé haladtam, azt mondtam magamban: ha ennyi fáradtság és verejték nem esett nehezemre, hogy testben csak valamennyire is közelebb jussak az éghez, akkor hol az a kereszt, az a börtön, az az éles vas, amely visszarettenhetné a lelket, hogy maga alá teperje az orcátlan elbizakodást és az emberi sorsok hívságát, ha egyszer eltökélte, hogy istenhez akar jutni? És mégis, milyen kevesen vannak, akiket a szenvedésektől való rettegés vagy a gyönyörök utáni vágy nem von vissza erről az útról!” Ebben a levelében Petrarca a természetről az emberi lélek nagyságára helyezi a hangsúlyt. Most pedig nyissátok ki a szöveggyűjteményt a százhetvenhedik...

– Na szép. Az egyik hazaáruló, a másik hazudik. – Ez a rugalmas, vékony penge neki villant a neonfényben.

– ...oldalán. Az első szonettet most...

– Na de...

– Nem tetted fel a kezedet – súgta a szomszédja.

Jelentkezett.

– Tessék.

– Tanár úr, én nem hiszek Petrarcanak.

– Dante nem volt hazaáruló, ezt már mondtam.

– De igen, mert örömeiben a császárhoz szaladt lihegve, mint egy pincsikutya – közben a nyelvét kidugva eljátszotta, hogyan liheg a pincsi-kutya, még pítizett is hozzá –, amikor megtudta, hogy az el akarja foglalni Itáliát. Ez rút hazaárulás.

– Akkor biztos az is hazaáruló volt, aki magyar létére örült Buda visszafoglalásának a töröktől, ugye? Azokról nem is beszélve, akik részt vettek az ostromban. És ne hintázz a székeken, mert kitöröd a nyakad.

– Petrarca akkor is hazudik!

– Miért?

– Mert egy olyan kövér költő, mint ő, nem tudja megmászni azt a nagy hegyet. Az öreg pásztor is azt mesélte neki, hogy fiatalokora óta senki nem mert oda felmenni.

– Bátraké a szerencse. És nem biztos, hogy kövér volt.

– A képeken pedig elég nagy a tokája.

Egy fiú jelentkezett az első padban.

– Tanár úr! Petrarca nem azt írja, hogy csak az öccsét vitte magával?

– De igen.

– Akkor miért beszél egy helyen társakról, akik már magasan fenn járnak?

– Ez az! – harsogták többfelől.

Idegesen cserélgette kezében a fénymásolat lapjait, egy még a földre is hullott. Hiába kereste a részletet, nem találta.

– Biztosan félrefordították... Gyerekek, haladnunk kéne.

– Mindig ezt tetszik mondani, meg hogy „most nincs időnk”!

– Áhá! – Visszabillent a székével, és könyékig tűrte a halványsárga ingét. – Azt is írja, hogy az öccsével mindenüket az öreg pászturnál hagyták, ami akadályozhatta őket a mászásban, fölösleges ruhákat, holmikát...

– Na és?!

– Akkor hogyan vehette elő Szent Ágoston *Vallomása*it a hegytetőn? Mondom én, hogy hazudós! Ez a költő hazudik! Húúúú... Fúúúú...

Vitte magával az egész osztályt, mintha a hóna alá csapta volna őket, mindenki hurrogott.

– Gyerekek...

Nem csitulnak.

– Hé! – vágott a tanári asztalra, hogy a napló ugrott egyet, és a kréták a földre potyogtak, eltörtek.

Erre csönd lett, de még szemlesütve vigyorogtak.

– Ezek szép megfigyelések, de igazából nincs különösebb jelentőségük.

– Ho... miért?!

Ránézett.

– Jól van, na, felteszem a kezemet. – Feltette. – Szóval miért nincs jelentőségük?

– Azért, mert nem bizonyítanak semmit. Petrarca azt is írja, hogy ez a könyv kicsi, kézbevaló, és mindenhová magával szokta vinni. Innentől kezdve az ő szemében nem fölösleges holmi.

– Mászni akkor sem lehet, ha fogja az ember.

– Ha valaki azt írja, hogy megmászik egy hegyet, abból nem következik, hogy közben kapaszkodnia is kell. S ha igen, akkor sem kizárt, hogy van átalvetője, amiben elfér a könyv. Meg pár follpakkba csomagolt szendvics, kis ital, ilyesmi...

– Red bull!

Viharásztak.

– Legyen Red bull. De lehet, hogy minden, amit észrevettetek, tényleg ellentmondás, és akkor ez egy következetlenül megírt történet. Talán azért, mert meg sem történt, Petrarca csak kitalálta. Mindegy is. Ez egy allegória.

– Már milyen? Mit jelent?

– Azt jelenti, hogy nehéz feljutni a boldogság, a tisztaság csúcsára. Le kell mondani hozzá a földi gyönyörűségekről, máskülönben az ember elvágódik a bűnei völgyében. Petrarca vívódik, mert szereti a lelke romlottságát, de szeretné nem szeretni. Ekkor üti fel Ágoston könyvét, amiben azt olvassa, hogy a természetnek csak a legnemesebb oldalát kell figyelni, a magunk lelkét, minden más földi dolog hiábavalóság. Ez hozza meg számára a fordulatot. Ehhez tartja magát a *Daloskönyv*ben is, ami a valóságos, tiszta, be nem teljesült szerelem feszültségében készült, és amiben nem Laura lénye a fontos, hanem Petrarca érzelmei, megfigyelései önmagáról. A saját lelkéről.

Az órájára nézett.

– Szűz Mária!

Először csak egy kapta fel a fejét, aztán sűrűsödni kezdett a vihogás. Magára hagyta a percekre beosztott óravázlat.

– Nyissátok ki gyorsan a szöveggyűjteményt a százhetvenhetedik oldalon.

Felolvasta a harmincötödik verset.

– Milyennek festi Petrarca a tájat az első versszakban?

Nem jelentkezett senki, mindenki a könyvébe mélyedt. Valaki az ujjával követte a sorokat, még a szája is mozgott, csak éppen hangot nem adott ki magából.

– Csak vissza kell olvasnotok. Józsi, szerinted?

– Hát... Elhagyott, puszta, néma... meg homokos...

– Mihez hasonlíthatnád?

– Szerintem olyan, mint egy sivatag.

– Jól van. És milyen táj jelenik meg az utolsó részben, Judit?

– Az utolsó részben?... Vad és zord. Hm... furcsa. Mintha már máshol járna.

– Igen, és ezzel együtt a mozgása is megváltozik, felgyorsul: tör előre. Az első részben még csak sétált. Miért jár ezeken a vidékeken?... Dénes, tedd el a *Metál Hammert*, és válaszolj.

– Bocsnát, mi volt a kérdés?

– Zsófi, mondd meg neki, légy szíves.

– A tanár úr azt kérdezte tőled, hogy mit keres Petrarca a sivatagban.

– Én nem ezt kérdeztem, de mindegy. Szóval miért járja Petrarca ezeket a tájakat?

– ...Mert menekül.

– Pontosan, azaz eleinte inkább csak azért, mert el akarja kerülni az embereket, később viszont már szó szerint menekül, mert Amor zaklatja. Minek a kifejezője Amor, Panni?

– A szerelemé.

– És kinek a szerelmét jelentheti, Vera?

– Petrarcáét, azt hiszem.

– Az övét, igen. A szerelem tehát meg van személyesítve egy vitázó kísézőben, akitől nem lehet megszabadulni. De miért kerüli egyáltalán Petrarca az embereket, Csaba?

– Hát... Itt azt írja: „...mert arcom őrizi visszfényét a lángnak, mely bennem ég...”. Nem értem pontosan, hogy mi ez.

– Peti, szerinted mit jelent?

– Nem akarja, hogy lássák rajta a szerelmet. Nem lehet valami boldog.

– Az biztos. Rejtgetnie kell a keserűségét az emberek elől, de már nincs hozzá kedve.

– Tanár úr – jelentkezett Panni –, miért tetszett azt mondani, hogy ez a szerelem tiszta?

– ...Tényleg sietnünk kéne, Panni. Miért kérdezed?

– Laura nem is szerette Petrarcát.

– Hát... Éppen azért.

Fészkelődni kezdtek.

– Én ezt akkor sem értem. Mi a jó abban?

– Jónak nem mondanám.

– De ami tiszta, az jó is, nem?

– Igen, ami tiszta, az jó is.

– Most akkor jó vagy nem jó?!

– Ahonnan te nézed, nem jó. Másfelől pedig jó, de nem ez a legjobb szó, különben is, csak összezavar. Hanem az, hogy tiszta.

– Akkor az a tiszta, ha az egyik ember szereti a másikat, de a másik nem szereti az egyiket.

– Nem feltétlenül.

– De az előbb ezt tetszett mondani!

– Azóta fejlődtem. Amit mondtál, mondtam, az inkább csak a tisztaság biztosítója. A lényeg a beteljesületlenség. Ha az egyik ember szerelmes, a másik pedig nem, az a viszonzatlan szerelem, ami nem teljesülhet be.

– Hogyan nem teljesülhet be?

– Úgy, hogy az a két ember nem kerül közel egymáshoz, így nem lehet egymásé, főként testileg nem. Nem szennyezik be a szerelmet. Ettől tiszta.

– Aha... És, a tanár úr szerint, ami nem tiszta, az bűn?

– Hát...

A vezetőtanárra pillantott. Az meg őt nézte kíváncsian, de a szeme nem árulta el, hogy mit kéne válaszolnia, a kérdés valódi értelmét pedig hiába kereste benne. Panniében nemkülönben. Jó ég... Ez... Hát ő mondja meg? Kicsoda ő nekik? Nem az apjuk, nem a bátyjuk, de még az osztályfőnökük sem. Most mint-ha egyszerre lenne mind a három. Tényleg: kicsoda ő nekik?

Ekkor megszólalt a csengő. Ők azonban rendesen ültek a helyükön, és vártak.

– ...Tanár úr, bocsánat, de fogy a szünetünk. A tornaterembe kell mennünk, és még a házi feladatot sem tetszett lediktálni.

– ...Igen, igen, persze, igen, igazatok van. A házi feladat... Nem jutottunk odáig, mint ahogyan terveztem, és most akkor mit is adjak...

– Tanár úr! Félre tetszett engem érteni.

– ...Panni, tényleg az én véleményem érdekel?

– Igen.

– Inkább az a bűn, ha szép tisztán kihal az emberiség.

Az utolsó előtti óra volt.

*

A G*-i HÉV-megállóban ült egy piros padon, könyv feküdt az ölében és telefonált, amikor a másik megérkezett. Milyen különös, hiszen mindig csak hárman találkoztak, mintha az árulás gyanúját is kerülték volna egymás között, ebben a triumvirátusban, főleg ők ketten, akiket kamaszkori vérszerződés kötött; mintha mindhárman féltek volna, hogy felszínre vet valamit a fekete folyó, pedig csak halogatni lehetett az élni vágyó bukkanást, elkerülni semmiképp, ezért ütött kö-zéjük annyiszor éket a szólni képtelenség, amit nem értettek, és ettől is meg-ijedtek; mintha titokban indultak volna, pedig biztosan tudták otthon, hogy hová, kihez készülnek, mégsem hozták szóba soha. Mint természetes áldozatról, hall-gattak a nyilvánvalóról, apák újságlapok sáncából kémlelő tekintetéről vagy anyák vállvonásáról a mosogatótálca fölött.

Leült mellé sosem tapasztalt szelíden, akár a vad, amikor odáig jutott magá-ban, hogy hozzád tartozik, de mégsem az eszmélet percei voltak ezek, csak va-lami előrejelezhetetlen, hamar vonuló felszabaduláséi, mert rendre dzsungelébe szólította őt a törvény, ahol pusztán a rád villanó szemében volt jelen a nappal sötétjében. Kivette öléből a könyvet, lapozgatta, aztán visszatette ugyanoda, mint egy polcra a többi porosodó közé, és a vonalról innen nem lehetett tudni, hogy valami meghitt történt-e ezzel a mozdulattal, vagy pusztán az illetlenségre öltötte a nyelvét, de sokkal valószínűbb, hogy egyik sem. Csak. Csak és kész, és ezért nem lehetett tudni semmit soha, mert felőle minden ezen a könnyed váll-

rándításon keresztül érkezett. De mégiscsak ott ült mellette, és várakozott kezesen, mialatt beszélt.

Miután letette a telefont, felköszöntötte, és meghúzta a fülét. Aztán visszaültek. Ő hátradőlt, de a támlából kiállt egy csavar. Felordított, egyúttal a balesetén is ércelődve, mert néha a saját szívét is könnyűszerrel vette célba, csak éppen sosem csuklott össze a lövés után, és ebből vált világossá: vaktöltényt használ, hogy éltesse, alakítsa magát. Ám sejteni lehetett, hogy szobája sarkából, ahová nem merészkedett a lámpa fénye, gyakran élesre töltött pisztolyt szegezett rá valaki, aki hosszú szüneteket tartott két lövés között, amiket nem hallott senki, ahogyan a test elvágódásait sem a padlón.

Talán felé volt ekkor a feje. Közéjük nézett a padra, ahol egyetlen fenéknek maradt hely, ami fölött nem fenyegette újabb veszély. Aztán váratlanul a csavar túlfelére, a pad szélére húzódott.

Megérkezett a harmadik is.

Visszasétáltak egy megállót, és elnyelte őket a park. Megálltak egy kis tisztáson, maguk alá terítették ezt-azt, és leültek körben. Ki a fűszálakat tépkedte, ki rágcsálta egy darabig.

– Úgy tudtam, elveszítettem azt a füzetet. Aztán egyszer megtaláltam az asztalomon, mintha csak odakészítettem volna, hogy reggel majd bedobom a táskámba. Ha nem került volna elő, most nem ülnénk itt. Ahogyan nem kezdtünk volna levelezni sem.

– Miről beszélsz? Milyen füzet? Mit érzelmeskedsz? – kérdezte a másik, rá sem nézve: különös bogarat piszkált egy fadarabbal, két fűcsomó között.

– Amiben az e-mailcímed szerepel. Az utolsó órán írtad a táblára – fordult Vera Jé felé, aki törökülésben dobolt a cipőjén. Aztán a másikhoz szólt: – Te meg ne szekálj... légy szíves. – Egy gallyat dobott a hajába.

– Aaaaa! Megcsíplek!

Vera kitért előle.

– Jól van. Csak azért mondtam, mert nekem is megvolt. Én nem veszítettem el. Bár ez is csoda. Már ahhoz a felforduláshoz képest, ami a szobámban van. Általános.

– Azért írtam a táblára a címemet, mert azt akartam, hogy keressetek.

– Micsoda?! – kérdezte Vera.

– Ezzel marha nagy titkot árultál el – mondta a másik, aki ismét megtalálta a bogarat. Csak az egy kicsit arrébb járt már.

– Te ezt honnan tudod?!

– Jaj, Vera... Még meg is kérdezte, hogy felírtuk-e, és közben a füzetemet nézte.

– Nézte a radai. Úgysem láttam volna semmit. Rövidlító vagyok.

– Igenis nézted, és ne vitatkozz, jó?! A kézmozgást csak érzékeled, meg a lapok fehérlését, nem? – Elhúzta előtte a karját, de ő önérzetesen hátrahőkölt. – Kár tagadni.

– És miért az övét nézted?

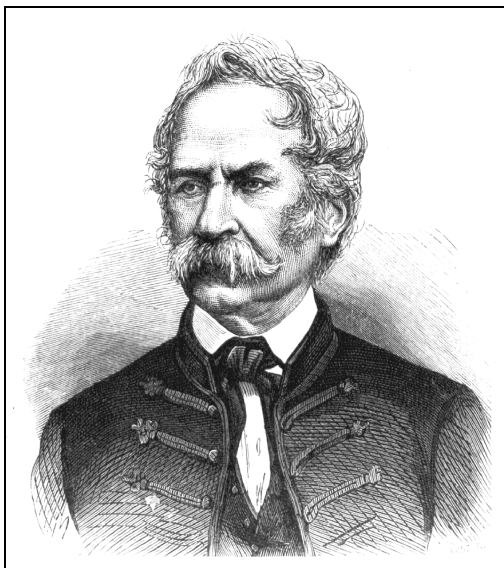
– Mit akarsz ezzel kérdezni, Verácska? Hogy miért nem a tiedet?

Vera támadásba lendült, egy papírzsebkendőt akart gyömszölni a másik szájába. Nevettek.

– Lányok, elég lesz. Talán mert ő ült közelebb. Ennyi az egész.

Nem beszélt neki erről, nem magyarázta el akkor Verának, hiszen most vált előtte világossá. Újabb skicc róla, róluk.

Eszébe jutott a villanás, a szárnyuhanás, ami átvágta a beáradó napfényt, miközben címét a táblára írta. Válla fölött kinézett az ablakon, és a két tanépület közötti füves ligetben, egy fenyő tövében észrevette az ifjút. Elnyílt szájjal mosolygott, úgy nézett maga elé. Sisakja ölében hevert, és hasadt bőrvértje alatt két lyuk vöröslött az oldalán.

Almási Balogh Pál (Nagybarca, 1794 – Budapest, 1867) orvos, tudós, szerkesztő, irodalmár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja (1835).

NYILAS ATILLA VERSEI

Családmesék

Ki kicsoda

Mesterem immár sógorom.
Mesterem anyja új anyám.
Mesterem húga feleségem,
mesterem lánya meg feleségem
unokahúga és keresztlánya
(talán húga és lánya is),
leginkább ha keresztapja lennék.

Mesterem azt mondta,
Mester csak egy van:
Jézus.

Mesterem immár Jézusom,
Mesterem anyja új anyám.

Megkövetés

(Barátja levele leányának)

Kedves Hermina, – egy szó, mint száz,
magán- és közéleti akadályoztatásaim miatt
elmulasztottam a keresztelődöt.
Tudsz-e babaként egy őszinte bocsánat-
kérést úrinőként fogadni?

Vártalak, csak a döntő pillanatban
el kellett hagynom a terepet.
Velem az életmódom miatt
gyakran megesik az ilyesmi,
de Veled remélem utoljára történik

hasonló a férfiakkal kapcsolatban
(a következőnek ne bocsáss meg... nem érdemli).
Ne vedd tolakodásnak, de szeretnék mielőbb
egy randevút megbeszélni Veled.
Szigorú erkölcsökkel kerülök szembe,

tudom jól. Már ami a szüleidet illeti.
De mit tegyek, harcos típus vagyok.
(Így utólag) vállalom szégyenteljes viselkedésemet
(kiállok majd a vőlegényeddel hetvenévesen
és becsületből vaktöltényt használok,

vagy sokévi nyugdíjam áldozom
a kezdettől reménytelen kártyacsatára,
illetve egyszínű golyókkal amerikai-párbajozom),
csak Te ne haragudj rám.
Remélhetek?

Késő este érek haza

„Itt,
a lányom óvodája előtt,
itt,
ahol a lányom óvodája van,

itt,
a lányom óvodája előtt,
itt,
ahol a lányom óvodája van:

leüthetnek,
megkéselhetnek,
de méltóságomon
nem csorbíthatnak.

Leüthetnek,
megkéselhetnek,
de méltóságomon
nem csorbíthatnak.”

Ferenczy István (Rimaszombat, 1792 – Rimaszombat, 1856) szobrászművész, a 19. századi magyar szobrászat kiemelkedő alakja.